

NOWY ROK – NOWE MOŻLIWOŚCI. PREZENTUJEMY TEGOROCZNĄ ODSŁONĘ KALENDARZA NARODOWEGO INSTYTUTU DZIEDZICTWA.

Posted on 5 stycznia 2024

Mamy nadzieję, że rok 2024 rozpoczął się dla wszystkich pomyślnie. Z tej okazji Narodowy Instytut Dziedzictwa prezentuje nową odsłonę kalendarza ściennego. Tegoroczna kreacja graficzna ukazuje zabytki, które łączą dziedzictwo historyczne z nowoczesnym stylem życia.

Motywy przewodnim dla artystki projektującej poszczególne karty był kolaż. Technika ta umożliwiła jej harmonijne połączenie różnorodnych elementów, tworząc unikalne kompozycje, które w tym przypadku skupiają się na obiektach nagrodzonych w konkursie Zabytek Zadbane (edycja 2023).

Wprowadzając nowoczesne elementy graficzne, unikalne kompozycje kolażu przykuwają uwagę, zachęcając do refleksji nad dziedzictwem kulturowym i są jego rozwinięciem w kontekście współczesności.

Za projekt kalendarza odpowiada **Rita Zimmermann**, absolwentka Wydziału Malarstwa i Multimediów Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Kolaże artystki pojawiły się na m.in. kreacjach Macieja Zienia przy okazji kolekcji "Mojo", którą można było obejrzeć w Pałacu na Wyspie w Łazienkach Królewskich w Warszawie.

Rita Zimmermann współpracuje z największymi markami, tj. Gucci oraz Moncler. Pracowała również dla wytwórni Warner Music, gdzie stworzyła oprawę graficzną brytyjskiego zespołu Clean Bandit. Opracowała też okładki singli "Solo" z Demi Lovato, "Rockabye" z Seanem Paulem, "Disconnect" z Mariną and the Diamonds oraz "Symphony" z Zarą Larsson.

Mamy nadzieję, że nowoczesna forma wydawnictwa będzie sprzyjać propagowaniu różnorodności i bogactwa naszego wspólnego dziedzictwa.

2024

01

N	P	W	Ś	C	P	S	N	P	W	Ś	C	P	S	N	P	W	Ś	C	P	S	N	P	W	Ś	C	P	S	N							
31	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4

Konkurs „Zabytek Zadbane” edycja 2023

Willa Jadwińówka w Zakopanem (woj. małopolskie)

Właściciele: Barbara i Radosław Izdebscy

Wyróżnienie w kategorii architektura i budownictwo drewniane

Wyróżnienie przyznano za wieloletnią opiekę nad zabytkiem architektury drewnianej oraz prace remontowe i konserwatorskie służące zachowaniu funkcji obiektu.

Drewniana willa, wzniesiona w konstrukcji zrębowej, powstała w 1885 roku na zamówienie Tytusa Chałubińskiego, jednej z najbardziej znanych postaci związanych z Zakopanem, dla jego córki – Jadwigi Surzyckiej. Projektantem był architekt Józef Dziekoński, budowniczym cieślą – Wojciech Roj. Ze względu na charakterystyczne snycerskie elementy zdobnicze nazywana była przez mieszkańców Zakopanego „Domem pod Bocianami”.

Po drugiej wojnie światowej willa przeszła długie i niekorzystne zmiany – pełniła funkcję kwatery. W 1975 roku została odzyskana przez rodzinę właścicieli, jednak jeszcze długo po tym musiała czekać do 2014 roku na zniesienie kwaterunku i powrót do funkcji domu prywatnego.

W latach 2018-2022 przeprowadzony został całościowy remont konserwatorski budynku. Usunięto tynki i oczyszczono drewno ścian wewnętrznych. Zakonserwowano zachowaną stolarkę okienną i drzwiową, a pozostałą – wtórną – odtworzono na kształt form historycznych. Prace remontowe, konserwatorskie i restauratorskie przeprowadzono przy kamiennej podmurówce, drewnianych elementach konstrukcyjnych i dekoracyjnych. Wykonano modrzewiowy szalunek i gontowe pokrycie dachu. Na podstawie archiwalnych fotografii odtworzono wieżyczki wieńczące skraje dachu.

Prace wykonane z pieczołowitością i poszanowaniem substancji zabytkowej przywróciły charakter jednego z najcenniejszych budynków w Zakopanem.

02

N	P	W	Ś	C	P	S	N	P	W	Ś	C	P	S	N	P	W	Ś	C	P	S	N	P	W	Ś	C	P	S	N							
28	29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	1	2	3

Konkurs „Zabytek Zadbane” edycja 2023

Kościół poewangelicki, obecnie centrum kulturalno-turystyczne i wystawiennicze w Złotym Stoku (woj. dolnośląskie)

Właściciel: Gmina Złoty Stok

Wyróżnienie w kategorii adaptacja obiektów zabytkowych

Wyróżnienie przyznano za całościowe prace konserwatorskie i umiejętne wkomponowanie nowych funkcji w historyczny układ przestrzenny zabytku.

Murowana świątynia o cechach późnogotyckich została wzniesiona w latach 1513-1517. Od 1536 roku w kościele odprawiano nabożeństwa protestanckie. W rzeczywistości pojałtańskiej po 1945 roku kościół podzielił los wielu świątyń ewangelickich i – opuszczony – powoli niszczał. W latach 80. XX wieku przekształcono go na halę sportową, a następnie wyłączono z użytkowania.

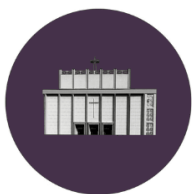
W latach 2020-2022 wyremontowano obiekt i zaadaptowano go na cele kulturalne i turystyczne. Wykonano konserwację i restaurację tynków i malatur elewacji, zakonserwowano kamienne oprawy okien i portale. Odrestaurowano drzwi wejściowe. Wykonano nowe konstrukcje dachowe i schody na wieżę przeznaczoną na punkt widokowy. Hełm wieży pokryto dachówką łupkową a dachy dachówką ceramiczną. Na połaciach dachu zamontowano moduły fotowoltaiczne dostosowane do jego formy i barwy. Wnętrze zlikwidowano wtórne podziały, umieszczono nowe przestrzenie funkcjonalne pod otwartą empore chóru. Na ścianach położono tynki wapienne, wyeksponowano cenny zespół epitafiów, detal architektoniczny, zachowany ołtarz, oryginalne posadzki ceramiczne. Wymieniono stolarkę wewnętrzną, wykonano nowe posadzki z płytek ceglanych. Uporządkowano otoczenie kościoła.

W realizacji zachowano równowagę pomiędzy dbałością o autentyczność obiektu a przystosowaniem go do nowych funkcji i, co godne wzmianki, Gmina Złoty Stok może się pochlubić nagrodą konkursu drugi rok z rzędu.

03

N P W Ś C P S N P W Ś C P S N P W Ś C P S N P W Ś C P S N P W Ś C P S N
27 28 29 30 31 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

Konkurs „Zabytek Zadbane” edycja 2023

Kościół parafialny Najświętszego Serca Pana Jezusa w Gdyni (woj. pomorskie)

Właściciel: Parafia Rzymskokatolicka Najświętszego Serca Pana Jezusa w Gdyni

Laureat kategorii utrwalenie wartości zabytkowej obiektu

Laur przyznano za całościowy remont konserwatorski, poprzedzony właściwym rozpoznaniem zabytku. Zwraca uwagę fakt ochrony powojennego modernizmu, a także zaangażowanie lokalnej społeczności włączonej w proces opieki nad zabytkiem.

Modernistyczny kościół o kubicznej bryle w konstrukcji żelbetowej wybudowano w latach 1957-1966 według projektu profesora Jana Borowskiego i inżyniera Leopolda Taraszkiewicza. Budowa prowadzona była przez proboszcza parafii – księdza Hilarego Jastaka, postać zasłużoną dla kraju za wsparcie protestów robotniczych Wybrzeża, kapelana Solidarności. Kościół był schronieniem dla ofiar grudnia 1970 roku. W kościelnej kaplicy znajdują się pamiątki tych tragicznych wydarzeń.

Prowadzone w latach 2013-2022 prace objęły remont dzwonnicy, prace naprawcze, konserwatorskie i restauratorskie elementów konstrukcji i elewacji kościoła. W konstrukcji żelbetowej zaizolowano zbrojenia, zastosowano masy naprawcze. Elewację oczyszczono, uzupełniono ubytki, odtworzono pierwotną fakturę łaica z użyciem cykliny – tynku składającego się z mieszanki kruszywa marmurowego, cementu i wapna. Całość scalono kolorystycznie. Naprawiono żelbetowe konstrukcje okien. Odrestaurowano kamienny cokół i okładzinę ściany frontowej schodów wejściowych z motywem krzyża, serca i datą – 1969 oraz zewnętrzne mozaiki ceramiczne. Konserwacja objęła też wystrój kościoła z czasów jego powstania.

Prace wykonano z poszanowaniem autentyczności architektury modernistycznej, przy jednoczesnej zachowaniu miejsca dla najnowszej historii.

04

N	P	W	Ś	C	P	S	N	P	W	Ś	C	P	S	N	P	W	Ś	C	P	S	N	P	W	Ś	C	P	S	N							
31	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	1	2	3	4	5

Konkurs „Zabytek Zadbane” edycja 2023

Zespół kościoła Świętego Antoniego Padewskiego i klasztoru franciszkanów w Poznaniu (woj. wielkopolskie)

Właściciel: Klasztor Franciszkanów w Poznaniu prowincji Świętego Maksymiliana Kolbego zakonu Braci Mniejszych Konwentualnych w Polsce

Laureat kategorii specjalnej właściwe użytkowanie i stała opieka nad zabytkiem

Laur przyznano za prace ratunkowe oraz za całokształt przeprowadzonych badań, prac naprawczych, konserwatorskich i renowacyjnych, które pozwoliły na utrwalenie i wyeksponowanie wartości architektury i wystroju zespołu.

Kościół i klasztor Franciszkanów, zbudowane w latach 1665-1728 na południowym stoku Wzgórza Przemysła, stanowią architektoniczną dominantę centrum Poznania. Prezentuje wybitne wartości historyczne i artystyczne.

Przeprowadzone w latach 2011-2022 prace stanowiły kontynuację wcześniejszych działań remontowych, konserwatorskich i restauratorskich. Uporządkowano teren wokół kościoła, dokończono naprawy i wymianę wieżby i pokrycia dachowego. W latach 2018-2022 podjęto konieczne prace naprawcze spękań ścian magistralnych i wzmocnienia podłoża pod fundamentami, które uratowały obiekt przed katastrofą budowlaną. Po ustabilizowaniu konstrukcji kościoła i klasztoru poddano zabiegom konserwatorskim i restauratorskim poddano elewację z detalem architektonicznym, stolarkę, a także barokowy wystrój i wyposażenie wnętrza, w tym posadzkę z wapienia gotlandzkiego, polichromie ścienne i liczne elementy bogatego wyposażenia. Prace przy polichromiach ujawniły wcześniejszą malaturę na sklepieniu prezbiterium. Podjęto wówczas decyzję o transferze późniejszego malowidła na jedną ze ścian wnętrza klasztoru.

Prowadzone z ogromnym zaangażowaniem i profesjonalizmem prace poprawiły stan zachowania i uczyniły wartości artystyczne jednego z najcenniejszych barokowych zabytków Poznania.

05

N P W Ś C P S N P W Ś C P S N P W Ś C P S N P W Ś C P S N
29 30 31 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 1 2

Konkurs „Zabytek Zadbane” edycja 2023

Ratusz w Ząbkowicach Śląskich (woj. dolnośląskie)

Właściciel: Gmina Ząbkowice Śląskie

Wyróżnienie w kategorii utrwalenie wartości zabytkowej obiektu

Wyróżnienie przyznano za przywrócenie wartości artystycznych i estetycznych budowli kluczowej dla przestrzeni staromiejskiej.

Po pożarze starego ratusza ząbkowickiego w 1858 roku Alexis Langer dobudował nowy korpus do wieży ocalałej z pożaru, a całości nadał ujednolicony kostium neostylowy. Projekt ten zrealizowano w latach 1862–1864. Utrzymane w stylu neogotyckim elewacje wyróżnia bogaty detal architektoniczny i rzeźbiarski, także wewnątrz dostosowano do nowej stylistyki. Z poprzedniej struktury zachowana jest między innymi dawna piwnica Świdnicka.

W 2022 roku ustabilizowano konstrukcję murów oraz wieży wraz z wieńczącą ją ażurową iglicą. W oparciu o wyniki badań konserwatorskich wykonano remont, konserwację i całościową renowację elewacji ratuszowych wraz z detalem kamieniarskim oraz renowację oryginalnej stolarki okiennej wraz z okuciami. Wtórne okna wymieniono na nowe z zastosowaniem historycznych wzorów. Przeprowadzono pełną konserwację zegara wieżowego: tarcz z czerwonego piaskowca, złożonych wskazówek i cyfr godzinowych, a także usprawniono mechanizm zegarowy. Zabiegom konserwatorskim poddano również drzwi wejściowe. Na podstawie archiwalnej ikonografii zrekonstruowano latarnie umieszczone na balustradach schodów zewnętrznych, a wtórne stopnie zastąpiono stopnicami granitowymi.

Konsekwencja w postępowaniu konserwatorskim i dążenie do maksymalnego zachowania oryginalnej substancji zabytku, sprawiły, że budynek ratusza ponownie stał się wizytówką miasta.

06

N P W Ś C P S N P W Ś C P S N P W Ś C P S N P W Ś C P S N P W Ś C P S N
26 27 28 29 30 31 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

Konkurs „Zabytek Zadbane” edycja 2023

Budynek Muzeum Górnictwa Węglowego przy ul. 3 Maja 19 w Zabrzu (woj. śląskie)

Właściciel: Muzeum Budownictwa Węglowego w Zabrzu

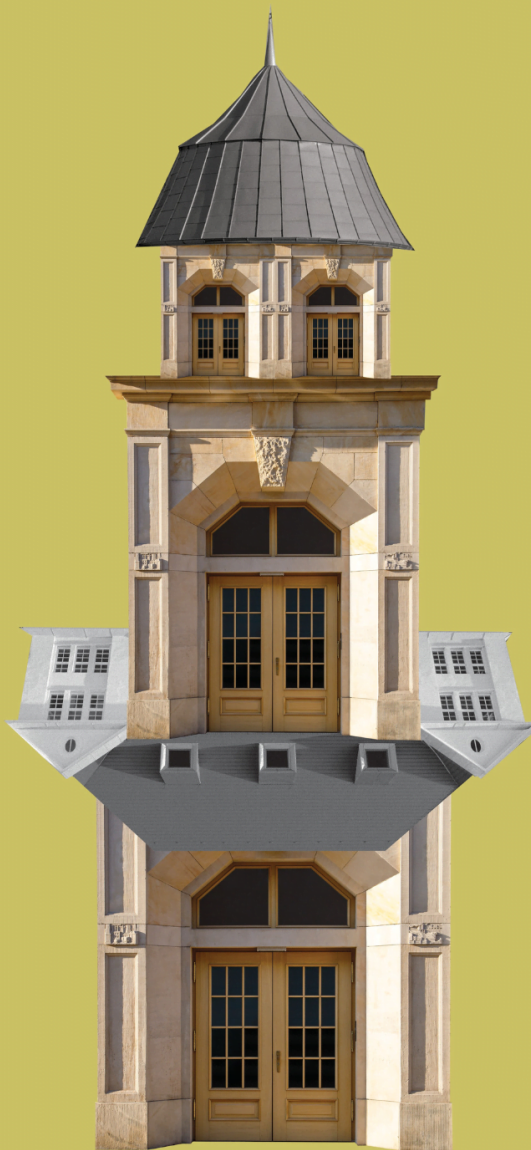
Wyróżnienie w kategorii utrwalenie wartości zabytkowej obiektu

Wyróżnienie przyznano za staranną konserwację i zachowanie autentyczności wnętrza oraz elewacji budynku dawnego starostwa – siedziby muzeum. Przeprowadzone prace remontowo-konserwatorskie przywróciły dawną świetność zabytku.

Gmach dawnego starostwa w Zabrzu w stylu eklektycznym wybudowano w latach 1874–1875 i rozbudowywano kolejno w 1894 i 1906 roku. We wnętrzach zachowane są pomieszczenia z historycznym efektownym wystrojem – wielka dwukondygnacyjna sień z drewnianą klatką schodową i sala witrażowa – dawna sala zgromadzeń sejmiku powiatu. Budynek wielokrotnie zmieniał właścicieli i funkcje. Od 1981 roku jest własnością Muzeum Górnictwa Węglowego.

Rozpoczęte w 2018 roku prace przy zabytku poprzedzono wykonaniem szczegółowych ekspertyz i badań budowlanych i konserwatorskich. Wykonano prace budowlano-konstrukcyjne piwnic oraz dachu, wymieniono wtórne poszycie z papy na dachówkę ceramiczną. Całościowe działania konserwatorskie i restauratorskie objęły elewacje wraz z detalem oraz wystrój i wyposażenie zabytkowych wnętrz, w tym holu i klatki schodowej, sali witrażowej, innych historycznych pomieszczeń, oraz takich elementów jak stolarka drzwiowa, boazerie, ławy, posadzki, parkiety i kominki. Zabiegom konserwatorskim poddano zabytkową stolarkę okienną. Pozostałe okna ujednolicono i odtworzono na podstawie historycznych wzorów.

Przeprowadzone prace poprawiły stan zachowania zabytku, wyeksponowały jego walory artystyczne i podkreśliły autentyczność substancji zabytkowej.

07

N	P	W	Ś	C	P	S	N	P	W	Ś	C	P	S	N	P	W	Ś	C	P	S	N	P	W	Ś	C	P	S	N							
31	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1	2	3	4

Konkurs „Zabytek Zadbane” edycja 2023

Budynek mieszkalny Stara Szwalnia w Lesznie (woj. wielkopolskie)

Właściciel: Apartamenty Skarbowa Moderne Bis Spółka Komandytowa

Laureat kategorii adaptacja obiektów zabytkowych

Laur przyznano za umiejętną adaptację dawnej fabryki odzieży do nowych funkcji mieszkaniowych, przeprowadzoną z poszanowaniem historycznych wartości zabytku.

Nowoczesny budynek w konstrukcji żelbetowej, przeznaczony na fabrykę odzieży i cele handlowe, powstał w 1907 roku i zmienił wielokrotnie nazwy i właścicieli. Obiekt funkcjonował w swojej pierwotnej funkcji jeszcze na początku XXI wieku.

Prace remontowo-konserwatorskie i adaptacyjne podjęto w 2020 roku. Przeprowadzono naprawę fundamentów, wzmocniono konstrukcje żelbetowe stropów, słupów i podciągów. Elewację i ściany wewnętrzne pomalowano tak, aby nawiązywała do kolorystyki pierwotnej. Zakonserwowano portal drzwi głównych i zachowane fragmenty posadzki ceramicznej. Historyczną stolarkę drzwiową poddano renowacji, odtworzono stolarkę okienną. Nowe elementy – balkony w miejscu zewnętrznego szybu windy towarowej, balkony i lukarny ukryte w połaciach dachowych – wtopiono w historyczną bryłę obiektu. Pracom konserwatorskim i renowacyjnym poddano wspólne przestrzenie użytkowe, a mieszkania pozostawiono indywidualnym decyzjom użytkowników. Zachowano pierwotny kształt, formę i kolorystykę klatki schodowej, uwspółcześiono ją dzięki wstawieniu nowej windy osobowej. Prace objęły również otoczenie dawnej fabryki z historycznym ogrodzeniem posesji i zielenią na podwórzu.

Wykonane z dbałością o historyczne elementy zabytku remont i adaptacja to przykłady działań, które pozwoliły uratować przemysłowy obiekt i ożywiły część miasta związaną z rozwojem przemysłu na początku XX wieku.

08

N	P	W	Ś	C	P	S	N	P	W	Ś	C	P	S	N	P	W	Ś	C	P	S	N	P	W	Ś	C	P	S	N							
28	29	30	31	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	1

Konkurs „Zabytek Zadbane” edycja 2023

Wiatrak typu koźlak w Chrośnie (woj. kujawsko-pomorskie)

Właściciel: Gmina Kruszwica

Wyróżnienie w kategorii zabytki techniki

Wyróżnienie przyznano za prace remontowe i konserwatorskie, które pozwoliły uratować, zabezpieczyć i wyeksponować wartości zabytkowe wiatraka.

Wiatrak w konstrukcji ryglowej wybudowano w latach 60. XVIII wieku w Roźniatach pod Kruszwicą. W roku 1890 przeniesiono go do Chrosna. Po zakończeniu przemiału nieużytkowany wiatrak zaczął popadać w ruinę. Dzięki determinacji wielu osób został uratowany przed rozbiórką i ostatecznie w 2009 roku przeszedł z rąk prywatnych we władanie Gminy Kruszwica.

Rozpoczęte w 2020 roku prace poprzedzone zostały szczegółowymi badaniami nad historią wiatraka i jego strukturą budowlaną. Dzięki decyzji o dokonywaniu napraw lokalnie, bez demontażu węzłów konstrukcyjnych, zachowane zostały wszelkie krzywizny i odkształcenia świadczące o autentyczności liczącego ponad 250 lat zabytku. Uszkodzone elementy drewniane naprawiano metodą flekowania, wymianę dopuszczano jedynie w szczególnych przypadkach. Przywrócono właściwą formę architektoniczną gontowego dachu, odtworzono stolarkę drzwiową i schody, ściany nabito nowym odeskowaniem, pozostawiono przy tym drewno w stanie surowym, by stopniowo nabrało naturalnej patyny i barwy szarości. Zakonserwowano zachowane podłogi deskowe i elementy wyposażenia ciągu technologicznego – pozostałe zrekonstruowano bądź wykorzystano wtórne elementy historyczne.

Równoległe z pracami w obrębie zabytku urządzono jego otoczenie. Zrewaloryzowany obiekt, stanowiący wyraźną dominantę krajobrazową, został udostępniony mieszkańcom wsi i turystom. Na pamiątkę nazwiska wieloletnich właścicieli nosi imię „Gustaw”.

09

N	P	W	Ś	C	P	S	N	P	W	Ś	C	P	S	N	P	W	Ś	C	P	S	N	P	W	Ś	C	P	S	N							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	1	2	3	4	5	6

Konkurs „Zabytek Zadbany” edycja 2023

Katedra Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i Świętego Andrzeja Apostoła we Fromborku (woj. warmińsko-mazurskie)

Właściciel: Archidiecezja Warmińska

Laureat kategorii specjalnej właściwe użytkowanie i stała opieka nad zabytkiem

Laur przyznano za konsekwentne, wieloletnie i zaplanowane w długiej perspektywie prace, które zatrzymały procesy destrukcyjne, wydołyły i uczyniły wartości artystyczne oraz historyczne cennego zabytku architektury gotyku ceglanego.

Gotycką katedrę we Fromborku wzniesiono w latach 1329–1388 w sercu ufortyfikowanego wzgórza górującego nad Zalewem Wiślanym. Na początku XVI wieku dobudowano kaplicę Świętego Jerzego, a w latach 1732–1735 barokową kaplicę Zbawiciela. W wieku XIX zdecydowano się na regotyzację budowli.

Katedra jest miejscem spoczynku biskupów i kanoników warmińskich. Wśród tych ostatnich znalazł się tu także Mikołaj Kopernik. Ze względu na szczególne znaczenie dla kultury zespół katedralny w 1994 roku został uznany za pomnik historii.

W 2012 roku podjęto działania remontowe i konserwatorsko-restauratorskie wyróżniające się całościowym podejściem do zabytku. Usunięto przyczyny zawilgoceń fundamentów i korony murów. Konserwacji zostały poddane elewacje kościoła, wnętrza kaplic, krużytty, zakrystii, dawnego przedsionka biskupiego. Podjęto wyzwania adaptacyjne związane z ruchem turystycznym – po zakończeniu prac konserwatorskich otwarto ekspozycję muzealną w dawnym skarbcu oraz ścieżkę turystyczną na udostępnionych po raz pierwszy poddaszach. Pracom poddano także malarski wystrój ścian wnętrza oraz liczne elementy bogatego wyposażenia. Zagospodarowano otoczenie katedry.

Wykonane prace utrwaliły autentyczność substancji zabytkowej i uczyniły integralność wybitnego dzieła.

10

N P W Ś C P S N P W Ś C P S N P W Ś C P S N P W Ś C P S N P W Ś C P S N
30 31 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 1 2 3

Konkurs „Zabytek Zadbany” edycja 2023

Belweder w parku Młodzieżowym w Świdnicy (woj. dolnośląskie)

Właściciel: Gmina Miasta Świdnica

Wyróżnienie w kategorii rewaloryzacja przestrzeni kulturowej i krajobrazu

Wyróżnienie przyznano za prace konserwatorskie i restauratorskie, dzięki którym przywrócono ważny element historycznej kompozycji parku miejskiego.

Park Młodzieżowy powstał w latach 70. XIX wieku w miejscu umocnień twierdzy fryderycjańskiej, jako część promenady miejskiej. Belweder wybudowano w 1875 roku na reliktach fleszy ceglanej. Prowadzące na taras schody obejmowały kaskadową fontannę, na tarasie postawiono drewnianą altanę widokową. W 1905 roku wybudowano drugą fontannę. Pogarszający się stan obiektu sprawił, że w 2005 roku wyłączono go z użytkowania, a altanę rozebrano.

Prace rewaloryzacyjne belwederu zostały przeprowadzone w latach 2021–2022. Ustabilizowano mury i schody, przemurowano je z użyciem odzyskanych bloków kamiennych, oczyszczono i wyspoinowano lica murów. Wykonano izolację, kanalizację deszczową i drenaż tarasu, odtworzono na nim kompozycję ścieżek, nawierzchni trawiastych i nasadzeń drzew w specjalnych donicach. Wykonano prace remontowe i restauratorskie przy obu fontannach, zamontowano nową instalację wodną. Na podstawie inwentaryzacji i zachowanych pojedynczych elementów odtworzono historyczną formę altany wraz z dekoracją snycerską. Wyeksponowano relikty fortyfikacji ujawnione w trakcie badań archeologicznych towarzyszących pracom, które posłużyły do wzniesienia belwederu.

Zrealizowane z pieczołowitością prace pozwoliły odzyskać autentyczny element kompozycyjny miejskiej promenady – ważnego miejsca w przestrzeni kulturowej Świdnicy.

11

N P W Ś C P S N P W Ś C P S N P W Ś C P S N P W Ś C P S N P W Ś C P S N
27 28 29 30 31 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 1

Konkurs „Zabytek Zadbanej” edycja 2023

Cmentarz z okresu pierwszej wojny światowej nr 196 w Koszycach Małych (woj. małopolskie)

Właściciel: Gmina Tarnów

Laureat kategorii rewaloryzacja przestrzeni kulturowej i krajobrazu

Laur przyznano za pełny zakres prac uwzględniający konfigurację terenu, układ przestrzenny, zespół nagrobków, jak również zachowaną zielen historycznego cmentarza.

Cmentarz wojenny w Koszycach Małych został zaprojektowany przez wiedeńskiego rzeźbiarza Heinricha Karla Scholza. Założenie, któremu nadano numer 196, zrealizowano w 1915 roku. W mogiłach zbiorowych i grobach pojedynczych pochowano 34 żołnierzy z armii austro-węgierskiej i 52 z armii rosyjskiej. W 1962 roku w dwóch zbiorowych mogiłach pochowano także ekshumowane szczątki 17 Polaków zamordowanych w grudniu 1939 roku przez hitlerowców w laskach Żabianka i Skała.

Przeprowadzone w 2022 roku prace remontowo-rewaloryzacyjne objęły całość założenia. Rozpoczęto od zabiegów pielęgnacyjnych zabytkowego drzewostanu, usunięto samosiewy. Odsłonięto zewnętrzną część muru ogrodzeniowego, przy czym usunięto nadmiar ziemi i korzenie. Przeprowadzono konserwację pomnika zamykającego oś kompozycyjną założenia. Konserwacji i renowacji poddano betonowe elementy wraz z żeliwnymi aplikacjami krzyży i emaliowanymi tabliczkami z identyfikacją poległych, nagrobki mogił z 1962 roku oraz otaczający nekropolię mur kamienny. Odsłonięto, oczyszczono i przemurowano wykonane z piaskowca mury oporowe tarasów cmentarza.

Całościowe prace wpłynęły korzystnie na walory zabytkowego założenia galicyjskiego cmentarza z okresu pierwszej wojny światowej. Warto wspomnieć, że Gmina Tarnów dzięki systematycznej opiece nad tego typu zabytkami na swoim terenie uzyskała laury konkursowe dwa razy z rzędu.

12

N P W Ś C P S N P W Ś C P S N P W Ś C P S N P W Ś C P S N P W Ś C P S N
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 1 2 3 4 5

Konkurs „Zabytek Zadbanej” edycja 2023

Kościół Świętego Jana Chrzciciela w Soninie (woj. podkarpackie)

Właściciel: Parafia Rzymskokatolicka pw. Świętego Jana Chrzciciela w Soninie

Laureat kategorii architektura i budownictwo drewniane

Laur przyznano za całościowe prace remontowe i konserwatorskie służące przywróceniu i utrwaleniu wartości zabytkowych kościoła, przeprowadzone z poszanowaniem konstrukcji, materiału i detalu architektonicznego obiektu.

Kościół usytuowany jest w centrum wsi na niewielkim wzniesieniu w zakolu rzeki Sawy. Został wybudowany w drugiej połowie XVII wieku w konstrukcji zrębowej. Sklepienie wnętrza wykonano w XIX wieku, nową wieżę – w latach 20. XX wieku. W 1991 roku w Soninie wzniesiono nowy kościół. Od tej pory stara świątynia była użytkowana jedynie sporadycznie.

Zakrojone na szeroką skalę prace konserwatorsko-rewaloryzacyjne rozpoczęte zostały w 2018 roku. Objęły bryłę i wnętrze świątyni, a także jej wyposażenie i otoczenie. Wykonano izolację pionową i renowację podmurówki. Przeprowadzono pełną konserwację konstrukcji ścian korpusu, wieży i wieżby dachowej. Elementy konstrukcyjne wymieniono jedynie w niezbędnym zakresie. Zrekonstruowano drewniane szalowanie ścian zewnętrznych, przywrócono pokrycie dachu gontem, przeprowadzono konserwację stolarki okiennej i drzwiowej oraz podłóg. Kompleksowym pracom konserwatorskim poddane zostało wyposażenie, głównie nowożytny, a także wystrój malarski ścian wykonany w latach 60. XX wieku. Na zewnątrz powstała droga procesyjna, a całość kościelnej działki otoczono nowym ogrodzeniem.

Przeprowadzone w sposób całościowy prace utrwaliły autentyczność historycznej substancji kościoła, stanowiącego ważny element tradycyjnego krajobrazu kulturowego architektury drewnianej.

01

02

03

04

05

06

07

08

09

10

11

12

Grafiki zaprezentowane w kalendarzu przedstawiają obiekty nagrodzone w konkursie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Generalnego Konserwatora Zabytków „Zabytek Zadbane”, edycja 2023.
Więcej informacji o konkursie na stronie nid.pl/konkursy

Projekt grafiki i opracowanie wizualne kalendarza: Rita Zimmermann
Zdjęcia: Piotr Ostrowski
Opisy obiektów: Joanna Piotrowska
Redakcja i korekta językowa: Aleksandra Kalinowska

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

NID. PL